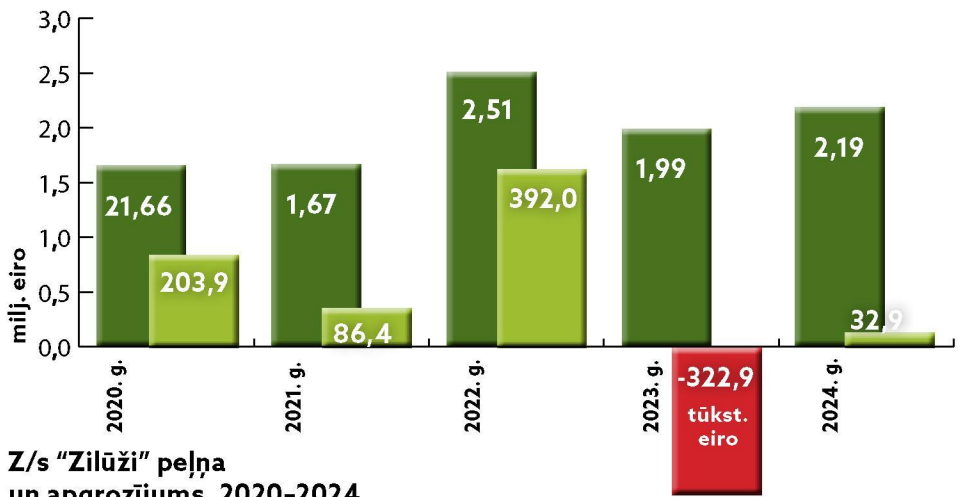

patiešām kraujas malā var nonākt tieši tie, kuri ieguldīja jaunās tehnoloģijās un efektīvā ražošanā, jo viņiem jāmaksā investīcijās ieguldītās naudas kredīti. Salīdzinoši komfortlāk patiešām var justies tie, kuri pēdējos gados nav investējuši savas konkurētspējas paaugstināšanai, taču ir jautājums par šādu saimniecību dzīvotspēju ilgtermiņā. Vienlaikus lauksaimniekiem būs vien jāsamazina risku apetītes līmenis, jo īpaši, investējot nākotnes konkurētspējā, piemēram, investīciju projektu vajadzēs sadalīt vairākos posmos un to īstenot garākā laika nogrieznī. Valdība šobrīd ir izsludinājusi ārkārtas stāvokli lauksaimniecībā, kas ļauj zemniekiem runāt ar bankām par saistību izpildes grafika maiņu, restrukturizāciju vai kādu citu risinājumu, tomēr tik un tā šajās sarunās būs jautājums par ilgtspējīgu prognozējamu saimniecisko darbību un tostarp sejumu un iegūstamās ražas apdrošināšanu. Faktiski bez tā ilgtspējīga attīstība nebūs iespējama.

– Tad risinājums ir apdrošināšana?

– Klimata pārmaiņu kontekstā lauksaimniecība nav bezriskā pasākums, un bez apdrošināšanas tas būtībā ir liels kazino, kurā var vinnēt un tikpat labi var arī zaudēt. Pašreizējā situācijā apdrošināšana šķiet kā glābšanas riņķis tiem lauksaimniekiem, kuriem tāda ir. Lai arī šogad zemniekiem bija pieejami apdrošināšanas pakalpojumi ar valsts atbalsta plecu, tomēr daudzi šādu risku minimizēšanas instrumentu nav izmantojuši. Arī “Zilūži” šogad nav izmantojuši apdrošināšanas pakalpojumu, kaut pērn to izmantoja. Iemesls – finanšu risku analīze komplektā ar pavasārī ieraudzīto ziemas kviešu un ziemas rapša, kuri bija ļoti labi pārziemojuši, potenciālu. Tā brīža secinājumi – risku ir ļoti maz un var gaidīt rekordražas – nav piepildījušies. Apdrošināšanas pakalpojums samazina peļņu, taču tas rada stabilitāti, un lauksaimniekiem jāspēj strādāt maksimāli efektīvi, lai viņi varētu atļauties iegādāties attiecīgu apdrošināšanas polisi. Salīdzinājumam – lauksaimniecībai, tāpat kā sirds kardiogrammai, ir gan piķi, gan kritumi, un apdrošināšana būtībā pazemina augstos piķus un arī lielos kritumus – kardiogramma sanāk tāda liganāka.

Sava veida apdrošināšana ir arī fungicīda izsmidzināšana uz vārpas, kurai ir fuzariozes (sēnišu slimības) risks. Var jau ietaupīt uz augu aizsardzības līdzekļiem un cerēt uz lielāku peļņu, bet cerētais var nepiepildīties un lielākas peļņas vietā ir mazāka raža, zemāki ienākumi un mazāka peļņa, ja vispār tāda vēl būs. Būtībā daudzi lauksaimnieki spēlē šādas apdrošināšanas spēles.

Z/s “Zilūži” peļņa un apgrozījums, 2020–2024

Apdrošināšanas instruments ir arī kooperatīvs, jo tikai sadarbībā ir spēks. Attiecībā uz piensaimniecības sektoru var teikt, ka vienam, kaut arī Latvijas mērogos lielam zemniekam, savu produkciju realizēt tirgū par augstāko un stabilāko cenu ilgtermiņā ir sarežģīti, turpretī to veiksmīgāk var izdarīt kopā. Šis jautājums skar ne tikai kādas atsevišķas saimniecības, bet gan visu Latvijas piensaimniecības nozari kopumā. Tieši tas pats attiecas uz augkopībā nepieciešamā – dīzeļdegvielas, minerālmēslu, augu aizsardzības līdzekļu, sēklas – iepirkumiem. Kopā pārdodot, var gūt augstāku samaksu, un, kopā pērkot, var iegādāties vajadzīgo lētāk. Kooperācija faktiski visā lauksaimniecībā ir sava veida darba efektivitātes instruments, kas vienlaikus palīdz uzturēt ne tikai darbavietas laukos, bet pat to apdzīvotību, jo, ja nebūs kooperatīvu, tad arī darbavietu laukos būs mazāk un iedzīvotāju skaits saruks.

– Vai “Zilūži” arī ir kāda kooperatīva biedrs?

Jā, pat veselos divos: augkopībā VAKS un piena segmentā “Piena loģistika”. Tas nozīmē, ka faktiski visus augkopības produktus – ziemas kviešus, rapsi, pupas – realizējam VAKS. Ir neliels izaudzētā apjoms, ko izmantojam kā izejvielu lopbarībai, pārsvarā tie ir mieži. Lai arī mums ir 230 govju ferma, tomēr “Zilūžiem” nav savas kaltes, un tāpēc uzglabāt (un pēc tam malt lopbarībai) var tikai tos graudus, kuru mitrums ir 14–15 %, bet ne vairāk, tāpēc ir otrs risinājums – izmantot kooperatīva kaltes pakalpojumu, par to attiecīgi samaksājot. Taču, lai neveidotu lielus krājumus un tiem nepieciešamo infrastruktūru, “Zilūži” lopbarībai nepieciešamo augkopības produkciju pērk tirgū. “Zilūži” ir piensaimnieku kooperatīvās sabiedrības “Piena loģistika” biedrs, tās uzdevums ir maksimāli efektīvi realizēt savu biedru saražoto pienu. Protams, līdztekus tam visam vēl ir ļoti nozīmīgs risku mazināšanas faktors –

diversifikācija un jau minētā kooperācija.

– Kāda diversifikācija ir “Zilūžos”?

– Mūsu pieredze rāda, ka ļoti labu rezultātu var sasniegt, ja nestrādā tikai vienā segmentā, neražo tikai vienu produktu, no kura ražas ir atkarīgs pilnīgi viss, bet riski ir diversificēti. Proti, augkopībā audzē ne tikai ziemas un vasaras kviešus, bet arī ziemas rapsi, pupas un zirņus. Arī šis gads pierāda teicienu – ko zaudē ar ogām, to iegūst ar sēnēm – patiesumu. Proti, vizuāli pupām šī gada lietainais un siltais laiks ir patīcīgs (tās ir cilvēka augumā), bet, protams, reālo ainu parādīs novāktās ražas daudzums un kvalitāte. Pavisam nesen dzīve pierādīja, ka ziemas kviešu cena ir 190–200 eiro/t, rapsim pašlaik ap 470 eiro/t, bet bija ap 330–360 eiro/t, un tieši rapsis bija tas, kurš ļāva augkopjiem pārdzīvot laiku, kad kviešu tirgus cenas saruka un būtībā tikai knapi sedza to izaudzēšanas izmaksas, jo īpaši, ja 2023. gada pavasārī bija pārspīlēti augstas minerālmēslu cenas. Protams, pārāk liela sadrumstalotība arī nav ekonomiski efektīvs risinājums. Tas nozīmē, ka ikvienam vajag atrast optimālo saimniekošanas modeli, kurā audzējamo kultūru (jo īpaši to šķirņu) nav ļoti daudz un vienlaikus tā arī nav viena vienīgā.

– Kādu perspektīvu redzat govju ganāmpulkam un svaigpiena ražošanai?

– Pieprasījums pēc svaigpiena turpinās kāpt, jo šogad tiek pabeigta jaunās siera ražotnes būvniecība Bauskā. Sagaidāms, ka 2026. gadā konkurence par svaigpienu piena pārstrādātāju vidū tikai pieaugs, vēl jo vairāk, ja Igaunijā piena kooperatīva uzbūvētā piena pārstrādes uzņēmuma E-Piim ražotnes jaudas vēl nav pilnībā izmantotas (vajag vēl vairākus simtus tonnu piena ik dienu). Joprojām svaigpienu Latvijā turpinās ieviest Lietuvas pārstrādes uzņēmumi, jo viena ražotne vēlas palielināt savas pārstrādes jaudas par aptuveni 300 t piena ik dienu. Ir skumji, ka Latvijā atšķirībā no ziemeļu un dienvidu kaimiņvalstīm piena lopkopji (un ne tikai) nelabprāt